

NOVUS ORBIS

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi
Journal of Politics and International Relations

**Kelimelerin Gücü:
Türk Dış Politikasında Söylem**
*The Power of the Words:
Discourse in Turkish Foreign Policy*
Gökhan Koçer

**Global Governance of Terrorism and Transnational Organized Crimes:
Challenges and Complexities**
Terrörizm ve Ulusötesi Organize Suçların Küresel Yönetimi: Zorluklar ve Karmaşıklıklar
Halil Peçe

**Changing Role of Private Military Contractors
after the Cold War**
*Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Özel Askeri
Şirketlerin Değişen Rolü*
Selçuk Denek

**Orta Doğu'nun Kırmızı Jeopolitiği Bir Dini
Terör Organizasyonu Olarak DAES**
*The Red Geopolitics of the Middle East:
ISIS as a Religious Terrorist Organization*
Bora İyiat

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler
Bölümü

Cilt 1 | Sayı 1 | 2019
Volume 1 | Number 1 | 2019

Editörler Kurulu / Editorial Board

Baş Editör / Editor-in-Chief

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Özgür Tüfekçi

Genel Koordinatör / General Coordinator

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Alper Tolga Bulut

Yönetici Editörler / Managing Editors

- Arş. Gör. / Research Assist. Hülya Kınık
- Arş. Gör. / Research Assist. Göktuğ Kıprızlı

Kitap İnceleme Editörleri / Book Review Editors

- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Bülent Şener (*Türkçe Kitap / Books in Turkish*)
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Murat Ülgül (*İngilizce Kitap / Books in English*)

Alan Editörleri / Section Editors

- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Fatma Akkan Güngör
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Yılmaz Bayram
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Ayça Eminoğlu
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Vahit Güntay
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Erol Kalkan
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. İsmail Köse

Yardımcı Editörler / Assistant Editors

- Arş. Gör. / Research Assist. Emel İlter
- Arş. Gör. / Research Assist. Çağlar Kaya
- Arş. Gör. / Research Assist. Ayçe Sepli
- Arş. Gör. / Research Assist. Sinem Çelik

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

- Prof. Dr. Mohammad Arafat – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Shane Brennan – American University in Dubai, UAE
- Dr. Alessia Chiriatti – University for Foreigners of Perugia, Italy
- Prof. Dr. Murat Çemrek – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Rahman Dağ – Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Federico Donelli – University of Genoa, Italy
- Prof. Dr. Süleyman Erkan – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Monique Sochaczewski Goldfeld – Escola de Comando e Estado-Maior do Exército, Brazil
- Dr. Ayla Göl – University of Nottingham, UK
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Emre İşeri – Yaşar Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Gökhan Koçer – Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Sung Yong Lee – University of Otago, New Zeland
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Ali Onur Özçelik – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Alp Özerdem – George Mason University, USA
- Dr. Öğr. Ü. / Assist. Prof. Kaan Renda – Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
- Dr. Paul Richardson – University of Birmingham, UK
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Didem Ekinci Sarier – Çankaya Üniversitesi, Türkiye
- Doç. Dr. / Assoc. Prof. Hüsrev Tabak – Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Coşkun Topal – Gümüşhane Üniversitesi, Türkiye

Novus Orbis

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

Journal of Politics and International Relations

Cilt 1 | Sayı 1 | 2019
Volume 1 | Number 1 | 2019

İçindekiler / Table of Contents

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- 5** **Kelimelerin Gücü: Türk Dış Politikasında Söylem**
The Power of the Words: Discourse in Turkish Foreign Policy
Gökhan Koçer
- 34** **Global Governance of Terrorism and Transnational Organized Crimes: Challenges and Complexities**
Terrörizm ve Ulusötesi Organize Suçların Küresel Yönetişimi: Zorluklar ve Karmaşıklıklar
Halil Peçe
- 51** **Changing Role of Private Military Contractors after the Cold War**
Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Özel Askeri Şirketlerin Değişen Rolü
Selçuk Denek
- 63** **Orta Doğu'nun Kırmızı Jeopolitiği Bir Dini Terör Organizasyonu Olarak DAEŞ**
The Red Geopolitics of the Middle East: ISIS as a Religious Terrorist Organization
Bora İyiat

Siyaset Bilimi
ve Uluslararası
İlişkiler
Kongresi

3.

3rd

Politics and
International
Relations
Congress

'IR in Its Centenary'

'100. yılında Uluslararası İlişkiler Disiplini'

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler Bölümü

12 - 13 Eylül - September 2019

Trabzon - Türkiye - Turkey

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

**Kelimelerin Gücü:
Türk Dış Politikasında Söylem**

Gökhan Koçer¹

---

*Received 12 February 2019
Revised 14 March 2019
Accepted 23 March 2019*

Öz

Dil, siyasetin en önemli araçlarından biridir. Bu bağlamda kişilerin olduğu gibi, devletlerin de kendilerini siyaseten ifade etmelerinde dilin önemi çok yüksektir. Devletlerin dış politikalarını gerçekleştirmek için kullandıkları dil, özgün niteliklere sahiptir ya da en azından öyle olması gerektiğine inanılır. Bu nedenle de, devletin dış politikada kullandığı dil başkalarınınkinden farklıdır, değilse bazen farklılaştırılır ya da kelimelere farklı anlamlar yüklenir. Dili ve özelde de kelimeleri kullanarak dış politika üretmeye ve uygulamaya çalışmak, rastlanılan bir durumdur. Ancak, bu durum, bazen çeşitli dış politika sorunlarına da neden olabilmektedir.

Türk dış politikasında da benzer uygulamalar ve sorunların varlığı, zaman zaman söz konusudur. Adlandırma, ad değiştirme, farklı adlandırma, olumsuz adlandırma, adını farklı telaffuz etme, adını anmama, bu konuda taktiklere örneklerdir.

Bu çalışmada, esas olarak, Türk dış politikasında yakın zamanda gündemde yer almış iki tartışma konusu ele alınmıştır. Bunlardan birincisi Suriye Devlet Başkanı “Beşir Esad”ın soyadının ne olduğu ya da nasıl telaffuz edileceği konusunda Türkiye’de yaşanan çok ciddi

---

¹ Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
g.kocer@ktu.edu.tr

tartışmadır. Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler bozulmaya başladıktan sonra, Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere bir kesim, “Esad” yerine “Esed” kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. İkincisi ise, terör örgütü “İŞİD”in (Irak Şam İslam Devleti) adı konusunda olmuştur. Daha önce İŞİD adıyla anılan örgüt, sonraları Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere, büyük bir kesim tarafından DEAŞ, DAİŞ, DAEŞ gibi adlarla ifade edilmeye başlanmıştır. Bu yaklaşımın temel nedeni, terör örgütünün adında yer alan “İslam” kelimesinin kullanılmak istenmemesi olmuştur.

Konu hakkında, iki saptama yapılabilir. Birinci olarak, Türkiye’de yapılan tartışmalar, Türkiye dışında yapılanlardan ve Türkiye’nin dışarıyla yaptıklarından daha fazladır. İkinci olarak ise, dile yapılan müdahaleler, kelimelerle oynamalar, istenilen sonuçları vermemiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Siyaset, Dış Politika, Türk Dış Politikası, Adlandırma

The Power of the Words: Discourse in Turkish Foreign Policy

Abstract

Language is one of the essential tools in politics. In this context, as for people, the importance of language is very high for states to express themselves politically. The language that states use to carry out their foreign policies has original qualities or at least is believed it should have. For this reason, the language used by the state in its foreign policy is different from the others. If it is not different, it is sometimes differentiated, or new meanings are assigned to the words in line with this purpose. It is a common practice that states produce and implement foreign policy by utilising the language and especially words. However, this can sometimes lead to various problems in foreign policy.

Similar practices and problems exist in Turkish foreign policy as well. *Naming, changing the name, naming it differently, labelling it in a negative manner, pronouncing the name differently, not-to-mention the name* are of the tactics in this regard.

In this study, two main topics on Turkish foreign policy are discussed. The first is the debate in Turkey on the last name of Syrian President "Bashar al-Assad" within the framework of what it is or how to pronounce it. Once the relationship between Turkey and Syria began to deteriorate, "Esed" instead of "Esad" has chosen to be used by some politicians, particularly Recep Tayyip Erdoğan. The second one is the name of the terrorist organisation "ISIS" (Islamic State of Iraq and al-Sham). The terrorist organisation formerly known as ISIS

started to be named "DEAŞ", "DAİŞ", "DAEŞ" by a great number of people, especially Recep Tayyip Erdoğan. The main reason for this is that the word of Islam takes place in the name of this terrorist organisation.

Two inferences can be made on the subject. First, the language debates that took place inside Turkey are more frequent than the debates done between Turkey and its counterparts in the international arena and made by the outside world without Turkey's involvement. Secondly, the interventions in language and playing with words did not give the desired results.

Keywords: Language, Politics, Foreign Policy, Turkish Foreign Policy, Naming

Yazarlık hayatım bana sözcüklerden çekinmeyi öğretti.
En açık gibi görünenleri çoğu zaman en kalleşleridir.

Amin Maalouf, *Ölümcül Kimlikler*

Giriş

Toplumsal hayatın en önemli araçlarından biri dildir. Dil, insanın tüm eylemlerine ses verir, bunu da karmaşık ve incelikli yollarla gerçekleştirir. Uluslararası ilişkilerden özel ilişkilere kadar sosyal etkileşimin pek çok katmanı dil aracılığıyla yürütülür, etkin kılınır ve güçlendirilir (Fischer, 2017). Dil, iletişimin temel unsuru olarak, düşüncelerin aktarılmasını sağlar. Bu nedenle, yöneten yönetilen ilişkisi, yani siyaset açısından da büyük öneme sahiptir.

Dil, meramı anlatan olduğu kadar, niyeti gizleyen de bir araçtır.¹ Hatta daha da ileri noktada, *"bir toplum aynı zamanda dil aracılığıyla gerçekleri karartır, yalan söyler ve aldatır. Bunun toplumun üyelerinin bireysel özgürlükleri açısından son derece korkunç sonuçları olur, bu yüzden demokratik iradelerini gösterme haklarından yoksun kalabilirler. Dilin böylesi kötü bir kullanımı, hastalıklı bir toplumun belirtisidir."* (Fischer, 2017, s. 173).

Dilin bu özellikleri ve işlevleri siyaset açısından da söz konusudur. Görüşleri, düşünceleri, eleştirileri ifade etmek için bir araç olan dili kullanmadan siyaset yapmak ve kitlelerle iletişim kurmak mümkün değildir. Böyle olmakla birlikte, -doğası nedeniyle- sosyal olguların, efradını cami, ağyarını mâni ve dahası herkesin üzerinde mutabık kalacağı bir biçimde tanımlarını yapmak pek mümkün değildir. Bu zorluk, sosyal bilimlerde yaşanan birçok sorunun da nedenidir. Zira özünde ve merkezinde insan olması hasebiyle, sosyal olguların algılanışı ve adlandırılışı büyük oranda özeldir. Bir olgunun nasıl kabul edildiği, doğal olarak ona yönelik tutumun da belirleyicisidir. Bu nedenle, yani sorunlar tam olarak adlandırılmadığı, dolayısıyla tanımlanamadığı için çözümleri de çok kolay olmamaktadır.

En önemli güncel uluslararası sorunlarından biri olan “terör” kavramı, bu konuda çarpıcı ve çok bilinen bir örnektir. Zira terörle mücadelede yetersiz kalınmasının temel nedenlerinden biri, tanımlanması konusunda bile uluslararası bir ortak anlayışın yokluğudur. Zira neyin terör ve kimin “terörist” olduğu konusunda uluslararası bir mutabakat yoktur. Bir taraf için “terörist” olan, diğer taraf açısından “gerilla”, “özgürlük savaşçısı”, “direnişçi”, “mücahit” vs. olabilmektedir. Bu durum, elbette yalnızca bir kelime sorunu değildir; tarafların farklı kelimeleri tercih etmesi, algıdan öte bir kabul meselesi ve bir siyasal tavrıdır. Bu bağlamda da denilebilir ki, herhangi bir sorunun adını belirlemek başlı başına bir siyasettir.

Sahip olunan beklenti, çıkar, ideoloji, bir durumu tanımlamada, kelimeleri tercih etmede ve adlandırmada önemli belirleyici unsurlardır. Bu bağlamda da, Tanıl Bora'nın (2018: 8-9) ifade ettiği gibi, “*aynı kelime, bir siyasi bildiride farklı, iddianame farklı, medya bülteninde farklı, gündelik kullanımda ayrı bir türlü bükülebilir.*” Dili kullanan da kelimelerini bu çerçevede seçer ve gerekirse de, aka kara, eğriye doğru diyebilir. Söylemin doğru ya da gerçek olması da çoğunlukla önemli değildir. Söylem sahibi, genellikle, söyleminin, kendi beklentisi doğrultusunda etki yaratacağına ve izlediği siyasete katkı sağlayacağına inanır.

Dil, Türkiye siyasetinde kendisine önemli işlevler yüklenen ve işlevselliği yüksek olarak görülen bir araçtır. Bu bağlamda, ulusal düzeydeki siyasette olduğu kadar, Türkiye'nin dış politikasında da dilin bir araç olarak kullanılması ve alınacak sonuçlar için büyük beklentiler içine girilmesi, hemen her dönem görülen bir durumdur.

Bu çalışma, Türk dış politikasında zaman zaman söz konusu olan adlandırmalardan doğan tartışmaları incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, sınırlı bir çerçevede, Türkiye’de, kelimeleri bir dış politika aracı olarak kullanmanın, nasıl söz konusu olduğu ve ne kadar işe yaradığı değerlendirilecektir.

1) Türkiye’de Dil ve Siyaset

Bütün Türk tarihi boyunca toplumsal/ulusal birliği sağlayan bir işlev gören dile, devlet yöneticileri, karar yapıcılar ve siyasetçiler tarafından da büyük önem verilmiştir. Bu anlamda, Karamanoğulları Beyliği hükümdarı Karamanoğlu Mehmet Bey, halk arasında konuşulmasına karşın, devlet katında itibar edilmeyen Türkçeyi, 1277’de buyurduğu fermanla resmi devlet dili ilan etmiştir. Benzer şekilde, dil konusunda yüksek duyarlılığı olan Mustafa Kemal Atatürk de, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra, dili ulus inşası sürecinin önemli bir parçası görerek, 1932’de, Türk Dil Kurumu’nu kurmuştur.

Dilin siyaseten kullanımı, bütün Cumhuriyet tarihinde söz konusu olmuştur. Örneğin, daha çok “öz Türkçe” kelimeleri tercih eden ve bunu siyasal kimliğinin bir parçası olarak gören Bülent Ecevit, Türkçeyi en doğru ve düzgün kullanan siyasetçilerden biri olarak tarihe geçmiştir. Buna karşılık, Süleyman Demirel, “halk ağzı” ile konuşmayı yeğlemiştir. Turgut Özal ise, herhalde kendi kişisel

tarihinde etkili olan ABD'nin (Amerika Birleşik Devletleri) dili olduğundan ve -öykünme, özenme, kendini ispatlama, "çağ atlamak", küreselleşme gibi- başka nedenlerle de, konuşmalarında zaman zaman İngilizce kelimeler kullanmıştır.²

Daha güncel olarak, Recep Tayyip Erdoğan'ın da dil ile yakın ilişkisi olduğu ve dile önem verdiği söylenebilir. Öyle ki, Erdoğan'ın siyasal hayatında bir dönüm noktası olan "hapishane deneyimi"ni, bir anlamda dili nedeniyle, sevdiği bir şiiri, hitap ettiği kitleyi etkilemek için okumasından dolayı yaşamıştır. Erdoğan'ın -mecazi değil gerçek anlamda- hatipliği de, dili kullanması konusunda çok önemli ve etkili bir yönüdür. Bunun da ötesinde, "yeni Türkiye"yi savunan Erdoğan, özellikle son yıllarda, bazı kelimeleri, bazı kavramları kendine göre, "yeni" bir içerikle yorumlamakta ya da bazı olguları, durumları "yeni" kelimelerle ifade etmektedir. Erdoğan'ın bu yaklaşımı, yalnızca siyasal konularla sınırlı değildir. Örneğin, sporla ilgili bir kavram olan "arena" kelimesine bile karşı olduğunu ifade etmektedir: "*Arena değil, burası stadyum. Arenalara karşıyım. Arenalarda neler yaptıklarını geçmişte biliyorsunuz değil mi? İnsanları kimlere parçalatırlardı malum. Biz arenalara karşıyız (...) arena isimlerini stadyumlardan kaldıracız.*" (Oktay, 2017).

Türk siyasetinde ve Türk dış politikasında, dile en fazla anlam ve işlev yüklenildiği alanlardan biri adlardır. Özellikle son yıllarda, bu anlamda çeşitli örnekler söz konusudur.

a) Adlandırma

Türkiye'de, özellikle kamusal yapılara ve yerlere ad koyma, dilin siyaseten kullanımı bağlamında önemli bir örnektir. Özellikle son yıllarda, bu konuda ciddi tartışmalar yaşanmaktadır. Tartışma yaşanan bazı adlandırmalarda, esas olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kişisel ve siyasal tercihleri ve belirleyiciliği söz konusudur. Örneğin İstanbul Boğazı üzerine inşa edilen üçüncü asma köprü'nün adının *Yavuz Sultan Selim Köprüsü* olarak konulması toplumda ciddi tartışmalara yol açmış, tartışmaların boyutu siyasallığı, tarihselliği aşmış, Alevilik-Sünnilik noktasına kadar gitmiştir. Çok daha yakın zamanda ise, 2018'de, İstanbul'da hizmete açılan yeni havalimanının adı da, *Atatürk Havalimanı*'nın adını taşımayacak olması nedeniyle tartışma konusu oluşturmuştur. Adı, bizzat Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından açıklanan *İstanbul Havalimanı*'nın adının ne olması gerektiği, kamuoyunda bir süreliğine de olsa yoğun bir biçimde, "Atatürk taraftarlığı" ve "Atatürk karşıtlığı" düzleminde tartışılmıştır.

Kamusal yapıların ve yerlerin adlandırılması bağlamında, özellikle "şehit" adını yaşatmak, geçmişten beri çok karşılaşılan bir durumdur. 1963 yılında Kıbrıs üzerinde uyarı uçuşu yaparken uçağı düşürülüp şehit olan Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in adının Türkiye'deki birçok okula ya da caddeye, yine 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit olan askerlerin adlarının, Şehir Hatları vapurları gibi yerlere verilmiş olması, bu anlamda örneklerdir. 1980 sonrasında ise, terörle mücadele sürecinde, Türkiye'nin her yerinde, çok sayıda şehit adı taşıyan kamusal yapıya, tesise rastlamak mümkündür. Bu görüntü, herhalde en fazla da Karadeniz bölgesine

mahsustur. Örneğin, özellikle Rize ve Trabzon'da, şehit adı taşıyan onlarca yaya üst geçidi vardır.

Şehit kişilerin adları dışında, kamusal alanda başka adlandırmalar da söz konusudur ki, bunların, toplumsal hafızayı güçlü kılmaktan öte bir anlam ve amaç taşıdıkları aşikârdır. Örneğin, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü'nün İstanbul'da acil durum müdahale gemisi olarak görev yapan deniz vasıtalarından birinin adının 2015 yılı yapımı *Nene Hatun* olması ya da Trabzon'da Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü'ne bağlı olan ve 2011'de Avrupa Gençlik Olimpiyatları ile hizmete giren *Mehmet Akif Ersoy Kapalı Yüzme Havuzu*'nun bu adı taşıması, herhalde “siyaseten” olmaktan başka bir biçimde anlamlandırılmaz. Zira ne Nene Hatun denizle ilgisi olan İstanbullu bir kişidir, ne de Mehmet Akif Ersoy yüzme sporuyla ilgili ve Trabzonludur. Böyle olmakla birlikte, hem Nene Hatun, hem de Mehmet Akif Ersoy adlarının Türkiye'nin genelinde, fakat özellikle de muhafazakâr kesiminde büyük bir karşılığı olduğu da bir gerçektir. Belirleyici olan, herhalde, tercih edilen adın nereye konulduğu değil, o ada duyulan saygıdır.

Bu alakasızlığın dış politikayla ilgili ilginç örnekleri de vardır. Fakat 1970'li ve 1980'li yıllarda Ermeni terör örgütlerinin saldırıları sonucu şehit olan Türk diplomatlarının adlarının bazı okullara verilmesi, bu anlamda alakasız örneklerdir. *Şehit Büyükelçi Galip Balkar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi* (İstanbul), *Şehit Büyükelçi İsmail Erez Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi*, (İstanbul) *Şehit Büyükelçi Daniş Tunahgil Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi* (Ankara) gibi okulların neden bu adları taşıdıkları izaha muhtaçtır. Bu kişiler, ne bu okullardan mezundurlar, ne de bu okulların diploması ile bir ilişkisi vardır.

Siyasal konularda, adlandırma yaparak beklentiye girmek bağlamında dış politika açısından trajikomik bir örnek Ankara'daki *Avrupa Birliği Parkı*'dır. Esenboğa Havalimanı'na çok yakın bir mesafede ve havalimanına geliş yönünde sağ tarafta yer alan söz konusu park, Türkiye'de bu adı taşıyan herhalde tek parktır. Avrupa Birliği'ne, “onun safında” olduğunu belli etmek için bu kadar dolaylı mesaj vermeye çalışmak ve bundan “medet ummak” ise, çok naif ve fakat çok anlamlı değildir.

Özellikle kamusal yapıların ve yerlerin “siyasal” adlandırılması, en yoğun biçimde, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yaşanmıştır. Bu tarihten sonra, yeni yapılan birçok köprü, viyadük, tünel, semt, park, meydan, cadde ve sokak ile tesis, mekân, okul, üniversite, kışla vs. gibi yerlere, 15 Temmuz'da şehit olanların adları ve “15 Temmuz”, “Milli Egemenlik” gibi adlar verilmiştir.

Bütün bu adlandırmaların, “iç”e olduğu kadar “dış”a hitap ettiği düşünülmektedir. Zira Türkiye'de yaşanan birçok olumsuzluğun, sorunun, krizin, terörün, darbenin ve darbe girişiminin “dış güçler” tarafından tasarlandığı ve desteklendiği, Türkiye'de genel bir kanaattir. Bu olaylarda hayatını kaybedenlerin, şehit olanların “adlarını yaşatmak”, söz konusu dış güçlere karşı bir tepki, bir yanıt olarak görülmektedir.

Dış politika bağlamında, kelimelerin tercih edilmesinde siyasal yaklaşımın önemli örneklerinden biri, son yıllarda, Türkiye dışındaki coğrafyalarda saldırılarda, çatışmalarda ya da savaşlarda ölen “Müslümanlar” için kullanılan ifadelerdeki değişim olmuştur. Başta Filistinli Müslümanlar olmak üzere, dünyanın farklı yerlerinde, teröre maruz kalarak, savaşarak ya da katledilerek hayatını kaybeden Müslümanlar için Türkiye’de artık genel olarak “şehit” kavramı kullanılmaktadır. Daha çok siyasal iktidarın ve o safta yer alanların bir tercihi olarak şehit kelimesinin kullanımı, özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan’dan, onu destekleyen gazetecilere, kamu kuruluşları olan AA (Anadolu Ajansı) ve TRT’den (Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu), “yandaş” medyaya kadar önemli bir yaygınlık kazanmıştır. Bu biçimde şehit kelimesinin kullanılmasının, uluslararası politikada bulunulan safı ifade etmek açısından bilinçli ve siyasal bir tercih olduğu açıktır. Bu yaklaşım, mevcut siyasal iktidarın dış politika anlayışıyla da tutarlıdır.

b) Ad Değiştirme

Türk dış politikasında ad değiştirme konusunda belki de en ironik ve en çarpıcı örnek, “Rus Salatası”nın “Amerikan Salatası” haline getirilmesi olmuştur. Türkiye’de, aslında 19. yüzyıldan itibaren bilinen “Rus Salatası”, 1917’deki Ekim Devrimi’nden sonra İstanbul’a göç eden Beyaz Ruslar’ın açtığı lokantalarla yaygınlaşmış, yıllar boyunca da bu adla adlandırılmıştı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise, Rus Salatası’na Amerikan Salatası denilmeye başlanmış ve bu adlandırma Soğuk Savaş boyunca sürmüştür. Bu ad değişikliği, yasal bir düzenlemeyle değil, fakat siyasal bir iklimde kendiliğinden söz konusu olmuştur. Bir kaynağa (Şahin, 2015) göre, bu değişiklik, Amerikan savaş gemisi *Missouri*’nin, 1946 yılında İstanbul’a gelişiyle gerçekleşmiştir. 1944 yılında, Amerika Birleşik Devletleri’nde, görevi sırasında vefat eden ve fakat savaş nedeniyle Türkiye’ye getirilemeyen Türkiye’nin Washington Büyükelçisi Münir Ertegün’ün cenazesinin getirilmesi, ancak 5 Nisan 1946’da mümkün olabilmiş ve bu olay, Türk-Amerikan ilişkilerinde bir milat kabul edilmiştir. Büyük bir törenle karşılanan *Missouri*’nin mürettebatı olan Amerikan askerleri, İstanbul’da da abartılı bir biçimde ilgi görmüşlerdir. Orhan Karaveli, Rus Salatası’nın Amerikan Salatası’na nasıl dönüştüğünü şöyle anlatmıştır: “Coni’leri rahatlatmak için de İstanbul bir güzel süslenmiş, allanıp pullanmıştı. Galatasaray Lisesi’nin karşısındaki ünlü Levent büfesi girişindeki camlara yapıştırılan ‘Rus salatası 25 kuruş’ gibi yazılar bir gecede sökülüp yerlerine cafcıflı bir pano asıldı: ‘Amerik Salat 35 kuruş’. Büfeyi işleten Rum yaşlı Niko Efendiye ‘Amerik Salat da neyin nesi’ diye sorduğumda, Niko Efendi: ‘Rus salatası artık öldü. Bundan sonra yaşasın ‘Ameriksalat!’ diye sırtmıştı. O gün, çevredeki -istisnasız- bütün birahaneler, büfeler, lokantalar, -aralarında anlaşmışçasına- Niko Efendi’nin Levent’ini taklit ettiler. Kırk yıllık Rus salatası önce İstiklal caddesinde ‘Amerikan salatası’ oldu çıktı. Sonra da bütün Türkiye’de...” (Şahin, 2015). Bu nedenle, bu tarihten Soğuk Savaş bitene kadar, Rus Salatası, Amerikan Salatası adını taşıdı. Zira Rus

kelimesi, Sovyetler Birliği'ni, dolayısıyla da komünizmi çağrıştırmaktaydı. Bu da, Batı Bloku / NATO üyesi olan ve komünizmin “suç” kabul edildiği Türkiye’de hoş karşılanmıyordu ve insanlar Rus salatası adını kullanmaktan kaçınıyorlardı. Fakat Murat Belge'nin (2012: 209) ifadesiyle “*günümüzde ‘Amerikan’ değil de ‘Rus salatası’ diyene 142’den dava açılmıyor artık.*”

Türkiye’de, dile zaman zaman çok önemli siyasal sorunları çözüme işlevi de yüklenmektedir. Resmi olarak ad değiştirme, bu amaçla başvurulan bir araç olarak görülmektedir. Bu anlamda bir örnek, yakın zamanda, “açılım süreci”nde bazı yerleşim yerlerinin adlarının -başta Kürtçe olmak üzere- eski yer adlarıyla değiştirilmesi olmuştur. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da bazı yerlerin adlarının özellikle Kürtçe olan eski adlarıyla değiştirilmesi, “Kürt sorunu”nun çözümü açısından açılım sürecinde bir yöntem olarak görülmüştür. Örneğin, 8 Ağustos 2009’da, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Bitlis’in Güroymak ilçesinde halka hitap ederken, buranın eski (Kürtçe/Ermenice) adı olan *Norşin* kelimesini kullanmıştır (Çiriş, 2009). 12 Ağustos 2009’da da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, doğum yeri olan Rize’nin Güneysu kasabasının eski adına atıfla “*Potamyah’ıuz ezelden*” demiştir. Ancak, çok sınırlı kalan ve devamı gelmeyen bu uygulama, yani mevcut adları eski adlarla değiştirme politikası, başarılı olamamıştır.

Ad değiştirme konusunda, bazen “tarihi unutturmama” anlayışıyla hareket edilmesi söz konusudur. Bu anlamdaki örneklerden biri, 15 Temmuz darbe girişiminin başlatıldığı ve başarısızlığa uğratıldığı yerlerden biri olan Boğaziçi Köprüsü’nün adının *15 Temmuz Şehitler Köprüsü* olarak değiştirilmesidir.³ Aynı bağlamda bir başka örnek ise, Niğde Üniversitesi’nin adının *Ömer Halisdemir Üniversitesi* olarak değiştirilmesi olmuştur.⁴

Daha küçük çapta ve daha kolay olarak gerçekleştirilen ad değiştirme örnekleri de vardır. Fakat bunlara, çok önemli mesajlar yüklenmeleri söz konusudur. Zira doğrudan dış politikayla ilgilidirler. Bu anlamda, özellikle cadde, sokak, meydan adlarının değiştirilmesi zaman zaman rastlanılan bir durumdur. Örneğin, 2017 yılında, Birleşik Arap Emirlikleri Dışişleri Bakanı’nın, “Medîne Müdâfîi” Fahreddin Paşa⁵ (1868-1948) hakkındaki hakaretimiz ve tarihsel gerçeklere aykırı bir açıklaması nedeniyle yaşanan kriz sonrasında, bu ülkenin Ankara’daki büyükelçiliğinin yer aldığı sokağın adı *Fahreddin Paşa Sokağı* olarak değiştirilmiştir. Yine, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin 2018’deki Zeytin Dalı Harekâtı sürecinde ABD ile yaşanan kriz sonrasında, Ankara’daki ABD Büyükelçiliği’nin bulunduğu sokağın adı *Zeytin Dalı Sokağı* olarak değiştirilmiştir.⁶

c) Farklı Adlandırma

Bazen aynı şeyin farklı adlandırılması da bir siyasal yaklaşım ya da yöntem olabilir. Bu, bir dış politika olarak bile gerçekleştirilebilir. Mevcut ad yerine yeni bir ad öne sürüldüğü zaman, orijinal ad sahibi ile yeni ad sahibi karşı karşıya gelebilirler. Geçmişte olmayan, fakat yaratılan yeni ad, tarihsel olarak orijinal adın sahibini rahatsız edebilir. Yeni adın bazen tarihsel, kültürel, toplumsal kökenleri

olduğu iddia edilse de, bazen de bilinçli bir biçimde, siyasal ve stratejik olarak kurgulandığı, tasarlandığı, yaratıldığı -hatta bazen deyim yerindeyse “uydurulduğu”- bir gerçektir.

Bu konuda önemli bir örnek, Türkiye'nin uzun zamandır yaşadığı bir sorun olarak, Osmanlı Devleti'nin, 1915'de, tebaası olan Ermenilere yönelik aldığı “tehcir” kararıyla yaşananların adlandırılmasına ilişkindir. Yıllardır var olan ve hala önemli bir sorun oluşturan bu konuda, Türkiye, özellikle uluslararası ortamdan kendisine yöneltilen “soykırım” (*genocide*) suçlamasını ve bu kavramın tanımına girebilecek herhangi bir uygulama yaptığını kabul etmediği için, doğal olarak bu terimi kullanmamakta ve kullanılmasına da tepki göstermektedir. Bu nedenle, Türkiye'de, resmi ve genel olarak, soykırım terimini reddeder ve küçümser biçimde, “sözde soykırım”, “sözde Ermeni soykırımı” ve “asılsız soykırım iddiaları” ifadeleri kullanılmaktadır. Öte yandan, son yıllarda düzeyi düşse de, Türkiye, yıllardır, 1915 olaylarının yıldönümü olan her 24 Nisan'da, ABD Başkanlarının konuya ilişkin yapacağı açıklamaya odaklanmıştır. Bugüne kadar hiçbir ABD Başkanı'nun bu kelimeyi telaffuz etmemiş olmasına karşın, bu, konunun özünü çok da değiştirmeyen bir durumdur. Örneğin, en son ABD Başkanı Donald Trump, -daha önceki bazı başkanların da yaptığı gibi- 24 Nisan 2018'de yayınladığı mesajda, soykırım ya da “Ermeni soykırımı” ifadesini kullanmamış, fakat Ermenice “Büyük Felâket” anlamına gelen “Meds Yeghern” demiştir. Trump'ın mesajı şöyledir: “*Bugün, 20. Yüzyılın en korkunç kitlesel mezalimlerinden biri olan Meds Yeghern (Büyük Felaket) sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında yerlerinden edilen, katledilen ya da ölüme yürüyen yarım milyon Ermeni'yi anıyoruz. 1915 korkunç olaylarını anarken hayatını kaybedenlerin ve acı çekenlerin yasını tutmaktayız*” (U.S. Embassy and Consultates in Turkey, 2018).⁷ Başkan Trump'ın, Türkiye'nin tepki gösterdiği bir uluslararası hukuk kavramını kullanmazken, Ermeni ulusal kültürüne ait adlandırmayı kullanması, belki de bu yönde bir beklenti içinde olan Ermenilere daha fazla hitap eden bir tercihtir.

Aynı bağlamda bir örnek de, devlet, PKK mensupları için “terörist” ifadesini kullanırken, örgüt mensuplarının kendilerini “gerilla” olarak tanımlamalarıdır. Ulusal medyanın küçük de olsa bir bölümünün ve uluslararası medyanın ise büyük bir bölümünün bu kelimeyi kullanması, doğal olarak devlet açısından sorun yaratmaktadır. Zira teröriste gerilla demek, devlet tarafından, ona meşruiyet sağlayıcı bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir.

İç politikada yaşanan bir tartışma olmasına karşın, aslında bir dış politika konusu olan *Ayn el Arab - Kobani* tartışması da, bu anlamda ve yakın zamana ilişkin ilginç bir örnek oluşturmaktadır. Tartışmalı bir kaynağa göre, Kobani adı, -1911 yılında Bağdat Demir Yolu'nu yapan Deutsche Bank şirketine gönderme yapılarak- İngilizce *company* (şirket) sözcüğünden gelmektedir. Oysaki Osmanlı Devleti, 170 köyü kapsayan bölgeye *Arappınar* adını vermiştir. Suriye Hükümeti, 1980'lerde Araplaştırma politikaları gereğince Türkçe (Osmanlıca) olan Arappınar adını değiştirerek Ayn-el Arab adını

vermiştir. Ayn el-Arap'ı, 19 Temmuz 2012'de, Suriye'nin kuzeyinin bir bölümünü kontrolü altında tutan YPG ele geçirmiş ve resmi adını Kobani (Kobanê) olarak değiştirmiştir (Wikipedia, t.y.). Konunun ilginç yönü ise, Türkiye sınırları dışındaki bir yer adı için Türkiye içinde tartışma yapılmasıdır. Bu anlamda, örneğin, Kobani'deki gelişmelerle ilgili olarak basın toplantısı düzenleyen AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Beşir Atalay, "Kürtler'in damarına basmakla" itham edilmiştir: "*Basın toplantısında Kobani için 'Oranın adı Kobani değil Ayn el Arab'tır' diyen Beşir Atalay, yeni bir tartışma başlattı. Kürt asıllı olan Beşir Atalay'a, Kobani yerine Ayn al Arab dediği için tepki yağdı.*" (İnternethaber.com, 2014).⁸ Soner Yalçın'a (2014) göre de -kendisinin kullandığı biçimiyle- "Kobane" adında bir şehir yoktur.

Fakat aynı dönemde, Cumhurbaşkanı Erdoğan, söz konusu bölgeye Peşmerge kuvvetleri gönderme teklifini, ABD Başkanı Barack Obama'ya ilk olarak kendisinin ilettiğini söylerken, Kobani kelimesini kullanmıştır (BBC, 2014). Yine Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Ayn el-Arab veya Kobani denilen alan PYD-YPG teröristlerinin kontrolü altındadır. Adından da anlaşılacağı gibi, Ayn el-Arap bir Kürt bölgesi değildir. Aslında, Ayn el-Arab, 'Arapların gözüdür', yani Araplar aslında bu anlaşmanın sahipleridir (Khalidi, 2018) demıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2019 yılının başında da, "*Türkiye Kürt kardeşlerimizin de devletidir, onun için biz Kobani'ye kapılarımızı açtık*" diyerek yine Kobani kelimesini kullanmıştır (Sözcü, 2019).

Benzer biçimde, son yıllarda *Kamışlı/Rojova* tartışması da yaşanmıştır. Genel olarak Türkiye'nin resmi söyleminde Kamışlı kullanılırken, yine genel olarak Türkiye'dekiler de dahil "Kürtler" Rojova demeyi tercih etmektedirler. Ancak ilginç bir biçimde, "Kürtler" adına mücadele ettiğini iddia eden terör örgütü PKK safından bu kullanıma tepki gelmiştir. Terör örgütü PKK'nın bir kolu/versiyonu olan KCK'nın sözde yürütme kurulu üyesi Rıza Altun, Kuzey Suriye Rojava Federal Sistemi ismini doğru bulmadıklarını, Rojava kelimesinin bu isimden kaldırılması gerektiğini söylemiştir. Rojava teriminin Kürtlere ait ulusal bir terim olduğunu ve KCK olarak kendilerinin ulusallık barındıran her türlü sisteme karşı olduklarını vurgulayan Altun, Qamişlo'da (Kamışlı) sadece Kürtlerin değil, Arap, Süryani, Ermeni, Çerkez, Türkmen ve diğer bileşenlerin de bulunduğunu, bu nedenle de Kamışlı'nın bir Kürt şehri olmadığını söylemiştir. Altun, bu nedenle kendilerinin ulusal bir hâkimiyeti veya etnik bir gruba ait olmayı anlatan terim yerine Rojava'yı kullandıklarını ve alternatif bir çözüm olarak her bileşenin kendisini ifade edebileceği kanton yapılanmasını tesis ettiklerine dikkat çekmiştir. Altun, Rojava teriminin varlığını ve bu vizyonun bu şekilde empoze edilmesini, Rojava'nın Suriye'nin birliği ve bütünlüğü içinde bir noktaya tekabül ettiği için eleştirdiklerini vurgulayarak, Federal Rojava'nın da doğru olmadığını ve PKK olarak Kuzey Suriye'de oluşturulacak Federal Sistem için "Kuzey Suriye" terimini istediklerini söylemiştir (Gazete Manifesto, 2016).

d) Olumsuz Adlandırma

Özellikle sahip olunamamış ya da sahipken kaybedilmiş coğrafyaları adlandırmada, olumsuz çağrışımlar yapan kelimeler kullanmak, belki toplumsal belleğin bir refleksi; ancak kimi zaman da bir devlet politikasıdır. Böylesi bir yaklaşımın yansıması mıdır bilinmez; fakat örneğin, Ege Denizi'ndeki Yunan adalarına Türkçe verilmiş adların çoğu, kulağa hiç de hoş gelmeyen, küçümseyici niteliktedirler. Bu anlamda, bazı Yunan adalarının Yunanca ve Türkçe adları şöyledir: *Sidhoritis / Köpek Adası, Ammuoliani / Tavuk Adası, Yiouro / İblislik Adası, Pelegos / Keçi Adası, Pipeti / Hırsız Adası, Yioura ve Piperi / İblisler Adası, Pondikonj / Sıçancık Adası, Monglia ve Strongoli / Eşek Adaları, Sanopoula / Ayı Adası, Lipso / Eşekler Adası, Trambeta / Harami Adaları* (Bölükbaşı, 2011: 145). Bu konuda, “milliyetçi” kimliğiyle tanınan siyasetçi ve emekli büyükelçi Deniz Bölükbaşı'nın (2011: 145) Yunan adalarının - Yunanca- adlarının daha latif, daha romantik ve melodik olduğunu ifade etmesi ise ilginçtir. Yunan adaları, Türkçede hoş olmayan biçimde adlandırılırken, yine Ege Denizi'nde bulunan Türk egemenliğindeki iki büyük ada ise, *Bozcaada* ve *Gökçeada* gibi kulağa hoş gelen adlar taşımaktadır.

e) Adı Farklı Telaffuz Etmek

Adlandırma konusunda ortaya çıkan sorunların nedenlerinden biri, aynı kelimeyi farklı telaffuz etmektir. Telaffuz kadar küçük bir ayrıntı, bazen çok büyük tartışmalara neden olabilmektedir. Fakat farklı telaffuzun, aslında bilinçli bir tavır, hatta bir “politika” olarak üretilmesi de söz konusudur. Öyle ki, kelimelerin farklı telaffuz edilmesinin, bir süre sonra farklı bir algılama doğuracağına inanılmaktadır. Ancak, böyle bir beklentinin ne derecede gerçekleşeceği tartışmalı olduğu gibi, ölçülmesi de çok zordur.

Bu konuda, Türk siyasetindeki örnekler az değildir. Yakın döneme ait çarpıcı bir örnek, AK Parti'ye (Adalet ve Kalkınma Partisi) ilişkindir.⁹ Genel olarak partinin mensupları, seçmenleri, ona destek verenler, sempatiyle bakanlar, parti için “AK Parti” deyimini kullanırlarken, buna karşılık, bu safta olmayanların önemli bir kısmı “AKP” ya da “Adalet ve Kalkınma Partisi” demeyi tercih etmektedirler. Yine aynı bağlamda, CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) mensubu ve taraftarı olanlar ya da partiye yakın duranlar, partinin kısaltması olan CHP'yi “cehepe” olarak telaffuz ederlerken, özellikle Ak Partililerin başta Erdoğan olmak üzere en azından bir kısmının “cehape” biçiminde telaffuzu söz konusudur ki, bu, hakaretimiz olarak değerlendirilmektedir.

Terör örgütü PKK'nın¹⁰ telaffuzu da, bu anlamdaki en önemli tartışmalardan biri olmuştur. Özellikle resmi ağız, yani devlet/hükümet ile devletten yana olanlar, kısaltmayı “pekaka”, buna karşılık, genel olarak terör örgütü mensupları ve sempatanları ise “pekeke” olarak telaffuz etmektedir ve bu biçimdeki kullanımlara bazen cezai yaptırımlar uygulanması söz konusudur. Örneğin, bu biçimde bir kullanım söz konusu olduğu için, İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesi, 1 ve 2 Haziran 2009 tarihli nüshalarında PKK örgütünün

propagandasının yapıldığı iddiasıyla *Günlük* gazetesinin yayınının iki ay süreyle durdurulmasına karar vermiştir (Önderoğlu, 2009). Bununla birlikte, konuya ilişkin tartışma yıllardır sürmektedir.¹¹ Bu konuda, TDK, 2004 yılında, PKK kısaltmasının “pekaka” değil, “pekeke” biçiminde okunması gerektiğini açıklamışsa da, bu çok dikkate alınmamıştır (Hürriyet, 2004).

f) Adını Anmamak

Bir tavır olarak muhatabın adını hiç anmamanın, kişisel ve toplumsal ilişkilerde olduğu gibi, bazen diplomaside de geçerli olabileceği düşünülmektedir. Bu, çok sık olmasa da, muhatabı kale almamayı ifade eden, onu küçümseyici bir davranıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı da bazen bu biçimde hareket etmektedir. Örneğin, Dışişleri Bakanlığı, zaman zaman Suriye'deki siyasal liderin ya da iktidar partisinin adını söylemekten imtina etmekte ve “rejim” kelimesini kullanmaktadır.

Dışişleri Bakanlığı'nın 25 Eylül 2016 ve 233 numaralı güncel açıklaması buna bir örnektir: “*Suriye’de rejim ile destekçilerinin son birkaç günde Halep ve çevresinde yoğunlaştırdığı ve üç yüzden fazla sivilin ölümüyle, yüzlerce insanın yaralanmasına yol açtığı hava saldırılarını şiddetle kınıyoruz. Rejim bu saldırılarla kendi halkını acımasızca katletmekte, (...) bu saldırılar, rejimin ve destekçilerinin Suriye’de siyasi bir çözüme niyetleri olmadığını bir kere daha göstermiştir. (...)*” (Milliyet, 2016).

Ancak, süreç içerisinde Türkiye'nin, Suriye dış politikasının farklılaşmasına paralel olarak, Suriye'nin adını zikretmesi de farklılık göstermiştir. Türkiye, rejim diyerek adını bile anmadığı devleti, daha sonra “Suriye Arap Cumhuriyeti” olarak, hem de “demokratik” ve “seküler” sıfatlarıyla çok pozitif bir biçimde tanımlamıştır. 20 Aralık 2016'da, Rusya'nın başkenti Moskova'da, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve İran Dışişleri Bakanı Muhammed Cevad Zarif'in, aralarında gerçekleşen görüşmenin ardından ortak bir bildiri üzerinde anlaştıkları açıklanmıştır. Bildirinin birinci maddesinde “*İran, Rusya ve Türkiye, içerisinde pek çok etnik grubu barındıran, çok mezhepli, demokratik ve seküler bir devlet olarak Suriye Arap Cumhuriyeti'nin egemenliğini, bağımsızlığını, birliğini ve toprak bütünlüğünü tamamen destekliyor*” (Sputnik, 2016) ifadesi yer almıştır.

Yine Dışişleri Bakanlığı'nın internet sayfasında yer alan Suriye'nin ülke künyesinde, devlet başkanı, başbakan ve dışişleri bakanının adlarının önünde, başka hiçbir ülke için olmadığı biçimde, “Rejim Devlet Başkanı”, “Rejim Başbakanı” ve “Rejim Dışişleri Bakanı” sıfatları olarak ifade edilmiştir.¹² Bununla birlikte, Dışişleri Bakanlığı, Esad için, “Devlet Başkanı” yerine “Cumhurbaşkanı” ifadesini de kullanmaktadır (Dışişleri Bakanlığı, 2019g).

Katar ülke künyesinde ise “Devlet Başkanı Emir Şeyh Tamim bin Hamad El Sani, Başbakan Şeyh Abdullah bin Nasır bin Halife El Sani, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Şeyh Muhammed bin Abdurrahman bin Casim El Sani” (Dışişleri Bakanlığı, 2019e) ifadeleri

kullanılmıştır. Buna karşılık Mısır ülke künyesinde bu mevkiler için ne unvan, ne de ad kullanılmıştır (Dışişleri Bakanlığı, 2019f). Bu ülkelerden Katar'ın Türkiye ile ilişkisi güncel olarak en iyi ülke, Suriye'nin ise en kötü ülke olduğu dikkate alınacak olursa, Dışişleri Bakanlığının tavrı, bir derece de olsa "anlamlı" bulunabilir.

2) İki Örnek

Konuya ilişkin olarak, iç siyasette olduğu gibi Türk dış politikasında da tartışılan birçok örnek vardır. Bunlar arasında, Suriye krizi ya da Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının (Dışişleri Bakanlığı, 2019d) ifadesiyle "Suriye'nin içinde bulunduğu ihtilaf"¹³ sürecinde ortaya çıkmış olan iki durum, çarpıcı örneklerdir. Bunlardan birincisi, Suriye Devlet Başkanının soyadına ilişkin tartışma, ikincisi ise, terör örgütü "İŞİD" hakkındadır.

a) Suriye Devlet Başkanı Kim?

Adlandırmanın ya da bir kelimenin telaffuzunun, bir siyasal tartışmaya neden olması çok kolay görülemeyecek bir durum olmasına karşın, bu konuda, Türk dış politikasında bazı örnekler vardır. Türkiye'de, son yıllarda Suriye devlet başkanının soyadının telaffuzu konusundaki tartışmalar, tek bir harfin farklı ifade edilmesinin nelere kadar olduğunu göstermesi bakımından ilginç bir örnektir. Ancak burada daha ilginç olan, tartışmaların, dış politika alanına ilişkin olmasına karşın Türkiye'de yaşanmasıdır.

Söz konusu tartışmalar, Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkiler bozulduktan sonra Suriye devlet başkanının soyadının, başbakanlığı döneminden başlayarak Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından, 2012'den sonra "Esed" olarak telaffuz edilmesiyle başlamıştır. Daha sonra, başbakanlar, bakanlar, iktidar partisi milletvekilleri, devlet kurumları, iktidara yakın bazı çevreler ve TRT, AA (Anadolu Ajansı) gibi devlet/resmi medya kurumları ile muhalefet tarafından "yandaş" olarak adlandırılan özel medya kuruluşları da, kelimeyi aynı biçimde telaffuz etmeye başlamışlardır. Oysaki Türkiye ile bu ülke arasındaki ilişkiler iyiyken, aynı kişinin adı soyadı "Esad" olarak telaffuz edilmekteydi. Dahası bu, söz konusu kişinin babası ve selefi olan Hafız Esad için de geçerliydi.

"Esad" yerine "Esed" denilmesi, basit bir telaffuz farklılığı gibi görünmekle birlikte, bu tavrın bir algı değişikliği yaratma amacı taşıdığı da açıktır. Nitekim Suriye ile ilişkilerin iyi olduğu zamanlar kendisine "Esad" olarak hitap edilen Suriye devlet başkanının soyadının, ilişkiler bozulunca "Esed" olarak telaffuz edilmesi, onu küçümseyen ve tanımazlıktan gelen bir tavrın ifadesi olarak değerlendirilmesi söz konusu olmuştur. Bu anlamda, CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Yalova Milletvekili Muharrem İnce, Başbakan Erdoğan'ın "Esed" kelimesini kullanmasını ilk andan itibaren eleştirmiştir: "(...) *Beşir Esad yok. Esed var. Neden Esed biliyor musunuz? Çünkü 'dostum Esad' diyordu. Schengen değil Şamgen diyordu. Ortak bakanlar kurulu yapıyordu. Bir anda dostu,*

düşmanı oldu. Şimdi Esad dese dostuydu. TRT bile, o yalaka TRT bile artık Esed diyor.” (“CHP’li İnce, çok sert”)

İnce, konuyla ilgili eleştirilerini daha da ileri taşıyarak, TBMM’de, Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç’ın yanıtlanması istemiyle soru önergesi vermiştir. Önergedeki “*Hükümetin dili değişince TRT’nin dili de mi değişmektedir? Neden ve hangi tarihten sonra Suriye Devlet Başkanı Esad’a ‘Esed’ denilmeye başlanmıştır?*” sorularına Arınç, TRT Genel Müdürü İbrahim Şahin’den aldığı bilgiyle yanıt vermiştir. Arınç, Esed isminin “aslan”, Esad isminin ise “bahtiyar”, “en mutlu” anlamlarına geldiğini ifade ederek, “*Esed kelimesinin herhangi bir olumsuz veya aşağılayıcı bir anlamı yoktur*” demiştir. Arınç, Şahin’in kendisine şu bilgiyi verdiğini aktarmıştır: “*Medyada değişik şekillerde yazılan ve okunan bu kelime için Anadolu Ajansı tarafından Türk Dil Kurumu’na başvurulmuş. TDK’ca Suriye Devlet Başkanı’nun adının Beşşar Esed olarak kullanılması gerektiği kararlaştırıldığından, TRT Haber bültenlerinde 3 yıldır Beşşar Esed kullanılmaktadır.*” (El, 2012).

Aynı konuda bir başka eleştiri de CHP Genel Başkan Yardımcısı Erdoğan Toprak’tan gelmiştir. Toprak, AK Parti’nin yakında Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad’la “barışmak” için birtakım adımlar atacağı iddiasında bulunarak, “*Suriye politikası fiyaskoyla sonuçlanmıştır. AKP yakında bir gecede düşman ilan ettiği Esad’la barışmak için birtakım adımlar atacaktır. Birkaç ay içinde ‘Esed’ yeniden ‘Esad’ olacak*” (Oda TV, 2013) demiştir.

Tartışmanın büyümesiyle, dil uzmanları da konuya müdahil olmuşlardır. Bu bağlamda AA, basın yayın organlarında farklı biçimlerde kullanılan yabancı özel adların yazılışında birliktelik sağlamak için TDK (Türk Dil Kurumu) ile ortak çalışma gerçekleştirmiştir. TDK, çalışma kapsamında bazı yabancı özel adların yazılışlarını tespit ederek, resmi bir yazıyla AA’ya göndermiştir. Bu çerçevede, TDK uzmanları, basın yayın organlarında “Esat”, “Esad”, “Eset”, “Esed” gibi farklı biçimlerde yazılan ve adının yazımı üzerinde mutabakata varılamayan Suriye devlet başkanının adının “Beşşar Esed” olarak kullanılması gerektiğine karar vermiştir (Gazeteciler.com, 2012). Ancak bu, bağlayıcı olmamıştır. Örneğin, Ocak 2018 ve Ocak 2019 itibarıyla, Dışişleri Bakanlığı, internet sayfasında halen Esed ifadesi de kullanılmakla birlikte daha çok “Beşşar Esad” kelimesi kullanılmaktadır.¹⁴

Bu yönde bir eleştiri, Başbakan Ahmet Davutoğlu için de söz konusu olmuştur: “*Erdoğan bir zamanlar aile dostu olduğu Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad ile de ilişkisini koparma kararı verdikten sonra Esed demeye başlamıştı. Erdoğan’ın bu tutumu hem hükümet organları hem de bakanlar tarafından benimsenmişti. Ancak Erdoğan’ın bu sözlerine karşın Davutoğlu, Esad’a Esed demekte hep zorlandı. Birçok konuşmasına ‘Esed’ diyerek başlayan Davutoğlu, hep ‘Esad’ diyerek bitiriyor.*” (Güvenç, 2015).

Esad yerine Esed demek, yalnızca Erdoğan ya da hükümet yanlısı olanların tercihi değildir. Örneğin AK Parti’ye muhalif olduğu söylenebilecek bir isim olan Aydın Engin de, olayın, dili doğru

kullanma sınırlarının dışına çıktığını ve bir ideolojik tartışmanın, saflaşmanın konusu haline geldiğini söyleyerek, doğru kelimenin Esed olduğunu savunmaktadır: “*Hafız Esed Suriye’nin batısında Akdeniz kıyısına yakın Kardahan bölgesinde yerleşik Esed aşiretinden. Esed Arapça “arslan” demek. (...) Esad (Türkçede Esat olmuş) ise yine Arapça bir sözcük. Sa’d kökünden geliyor. ‘Çok uğurlu, çok hayırlı, en mutlu’ demek. Sıfat olarak kullanılınca ‘Mutluluk getiren’ anlamına geliyor*” (Engin, 2012). Bununla birlikte Engin, üç yıl sonra, “*(...) bana, sosyal medyadan sağanak gibi eleştiri ve küfür yağdı. (...) hemen pes ettim ve ‘Esed’e Esad demeye’ başladım*” diyerek, tercihini değiştirdiğini de ifade etmiştir (Engin, 2015).

Bu tartışmalar bir süre sonra hararetini yitirmiş, fakat birkaç yıl sonra, Suriye konusunda, Türkiye ile Rusya arasında nispeten uzlaşmanın yaşandığı süreçte, yeniden yaşanmaya başlamıştır. 2017 yılında, tartışmaya katılanlardan birisi olan Taha Kılınç (2017), tartışmaları eleştirirken, aynı zamanda, -kendine göre- durumu da açıklamıştır:

“Suriye’deki çatışmaların başlangıcından beri, hükümet karşıtı belli çevrelerde ısrarla dile getirilen bir tez var: ‘Bunlar önceleri Esad’a Esad diyorlardı, sonra araları bozulunca Esed demeye başladılar!’ Bu mantığa göre, ‘Esed’ kelimesi bir şifre; Suriye’yle Arap Baharı öncesinde geliştirilen sıcak ilişkiler sırasında ‘Beşar Esad’ denilen kişiye, sonrasında kasten ‘Beşşar Esed’ denilmeye başlandı. Aynı kafa, ‘Esed’ ifadesini kullanan herkesi ‘Suriye’yi karıştırmak için yabancı güçlerle iş tutan, Suriye’nin istikrarını bozan, teröristleri destekleyen tipler’ olarak yaftalıyor üstelik. Böylece ‘Esed’ diyenler bir kampa, ‘Esad’ diyenler diğer kampa ayrılıyor. Dayatılan anlayış ve algılama bu. Sanki ‘Esed’ kelimesi, küfür ve hakaret içeriyormuş da, Esad’ı Esed yapınca muhataba laf ediliyormuş gibi.”

Kılınç (2017), durumu “*Türkiye’de bazı meselelerin nasıl cehaletle ve bağnazlıkla tartışılıp ele alındığını, hatalı ve saplantılı yorumların nasıl yıllar boyu sürdürüldüğünü, ufak ayrıntılardan hiç kastedilmeyen manaların çıkarılarak bunların nasıl ideolojik kavga nesnesi haline getirildiğini gösteren çok sayıda örnekten biri*” olarak tanımlayarak, Türkiye’nin, “*bir kişinin isminin doğru yazma çabasının bile böylesine saçma tartışmalara yol açabildiği ilginç bir ülke*” (Kılınç, 2017) olduğunu ifade etmiştir.

Kılınç (2017), Arapça aslı Esed olan kelimenin, 1970’lerde İngilizce ve Fransızca kaynaklar üzerinden Türkçeye Esad olarak geçtiğini belirterek, Batılıların “Assad” olarak telaffuz ettiği kelimenin, Arapça bilmeyen Türk diplomatları, medya organları ve akademisyenleri tarafından da Esad olarak kullanıldığını ve öyle yerleştiğini iddia etmiştir. Kılınç (2017), 2000’lerin başından itibaren Türkiye’nin Arap dünyasına daha fazla ilgi göstermesi ve Türk medyasında Arapça bilen gazetecilerin görev almaya başlamasıyla da,

bazı Arapça kelimelerin de doğru yazılmaya başlandığını, Esed'in de bu kelimelerden biri olduğunu söylemiştir. 2006 yılı basımı olan ve birkaç yıllık Suriye izlenimlerini içeren *Şam Kitabı*'nın girişinde, kelimenin doğru yazılışını ve gerekçesini anlattığını belirten Kılınc (2017), kitapta da hep Esed dediğini ifade etmiştir.

Reha Muhtar (2015), konuya benzeyen başka durumları da örneklendirerek, tartışmalı kelimeler hakkında, baştan nasıl alıştıysa, o biçimde kullandığını söylemektedir:

“Pe-Ka-Ka diye başladığıma göre, örgüte ne anlam yüklersem yükleyeyim Pe-Ka-Ka demekten vazgeçmezdim... (...) hep Esad dediğim gibi... Eskiden Esed dediğini hiç duymamıştım; dolayısıyla hiç Esed demedim... Niye Esed deniyor; bunu da bilmek ve öğrenmek istemedim... Esad demem; Hafız Esad'ı sempatik görmem ve “desteklemem” anlamına gelmiyor... (...) Türkiye’de AKP’ye “uzlaş” mesajı ulaştırmak isteyenler, AKP demeyi bırakıp AK-Parti ifadesini kullanmaya başlıyorlar... (...) Ben AKP kelimesini AKP’ye özellikle bir düşmanlık olsun diye kullanmıyorum... Dilim böyle alıştığı için kullanıyorum...”

CHP’ye Ce-Ha-Pe demekten zevk aldığım da vaki..

MHP’ye Me-Ha-Pe demeyi tercih ettiğim gibi...

(...)

AKP olmuş; AK Parti olmuş; ne fark eder ki?..”

Hakan Albayrak (2019) da, *“Batılıların etkisiyle Türkiye’de de Esad denildiğini, Arapçaya vakıf bazı kişilerin düzeltmesiyle doğru olan Esed’in kullanılmaya başlanıldığını”* belirterek, *“Esad deyince iltifat, Esed deyince tahkir mi oluyor?”* (Albayrak, 2019) diye sormaktadır. Albayrak, esasen, beş-altı yıl öncesinden itibaren Esed dediğini ifade ederek, bu anlamda, kendisinin 2006’da yayımlanan *Türkiye-Suriye Birliği* adlı kitabına atıfta bulunmaktadır.

b) "İŞİD"e Ne Demeli?

İlk adıyla İŞİD (Irak Şam İslam Devleti) olan terör örgütünün adlandırılmasına ilişkin tartışmalar, Türkiye’de bir süre de olsa ciddi bir gündem oluşturmuştur. Bugün itibarıyla artık bu tartışmalar söz konusu değildir. İlk adıyla İŞİD (Irak Şam İslam Devleti) olan terör örgütünün adlandırılmasına ilişkin tartışmalar, Türkiye’de bir süre de olsa ciddi bir gündem oluşturmuştur. Özellikle son bir iki yıldır, artık bu tartışmalar söz konusu değildir.

Bu tartışmalar, dış muhatapları / tarafları olduğu için diğer örneklerden farklı nitelikte olmuşlardır. Fakat tartışmalar, yalnızca bir tarafında Türkiye’nin olduğu biçimde seyretmemiştir. Uluslararası ortamda da konuya ilişkin tartışmalar söz konusu olmuştur ve bu durum düşük derecede de olsa halen sürmektedir.¹⁵

Türkiye’de, ilk zamanlarda İŞİD (Irak Şam İslam Devleti) olarak ifade edilen terör örgütünün, daha sonraları DEAŞ, DAESH ya da DAİŞ olarak telaffuz edilmesi söz konusu olmuştur. Bu telaffuz o

kadar önemli duruma gelmiştir ki, söz konusu örgütün adının ne olduğu, dış politika bağlamında ciddi bir belirleyici unsur olmuştur. Kamuoyundaki tartışmalar, gittikçe popüler bir boyuta ulaşmış, anlamsız ve gereksiz bir içerik kazanmıştır. Örneğin 6 Kasım 2014 tarihli Milliyet gazetesinde, -biraz da abartılı olarak -“İŞİD, İD, ISIL, ISIS, IS, DAİŞ, Daeş, Daesh, Da’esh ve DEAŞ”(Milliyet, 2014)-örgütün 10 farklı adı olduğu ifade edilmiştir.

Fakat konu yalnızca Türkiye için söz konusu değildir. Örneğin, Irak’ın El Anbar vilayetinde, İŞİD militanları, örgüte “İslam Devleti” yerine “DAEŞ” diyen 12 yaşındaki bir çocuğu, kent meydanında insanların önünde 60 kez kırbaçlayarak cezalandırmıştır (İnternethaber.com, 2015).

İŞİD’in kullanılmasına karşı en temel itiraz nedeni, içinde İslam kelimesinin olmasıdır. Bu anlamda, daha önceki tüm açıklamalarında, Türkçede kullanılan kısaltılmış adıyla İŞİD terimini kullanan Cumhurbaşkanı Erdoğan, İslam kelimesinin kullanılmasına karşı olduğu için, 31 Ekim 2014’te Fransa ziyaretinde, Paris’te, zamanın Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande ile yaptığı ortak basın açıklamasında, ilk kez DEAŞ terimini kullanmıştır. İŞİD yerine neden DEAŞ dediğini de açıklayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, söz konusu örgütün İslam’la hiçbir ilgisi olmadığını söyleyerek, İŞİD’i İslam adıyla yan yana getirmek istemediğini, bu yüzden açılımda açıkça “İslam Devleti” geçen İŞİD yerine Arapça kısaltması olan DEAŞ’ı (DAESH) tercih ettiğini belirtmiştir. DEAŞ, İŞİD’in Arapçasının (ad-Dawlah al-Islamiyah fil-‘Iraqwaash-Sham) ilk harflerinden oluşmaktadır (Yeni Akit, 2014). Bu duyarlılığı, aslında Erdoğan’dan önce Fransa göstermiştir. Önce Fransa Dışişleri Bakanı Laurent Fabius, sonra da Fransa Cumhurbaşkanı Hollande “İslam Devleti” yerine DAESH terimi kullanmaya başlamıştır (Posta, 2014).

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ardından, Genelkurmay Başkanlığı da, DEAŞ terimini kullanmaya başlamıştır (Demokrajikhaber.org, 2015). Öte yandan, Dışişleri Bakanlığı da, bir genelgeyle örgütün Arapça orijinal adında (*Devlet’ül İslamiyyefi’l Irak ve’s Şam*) yer alan İslam kelimesini çıkararak örgütün adını *Devlet’ül Irak ve’s Şam* (DEAŞ) olarak değiştirmiş, ancak yazışmalarda açılımlının kullanılmasından imtina edilmesi istenmiştir (Sabah.com.tr, 2015). Dışişleri Bakanlığı’nın 11 Aralık 2014 tarihli genelgesinde “*‘Irak-Şam İslam Devleti’ için Türkçe yazışmalarda bundan böyle ‘DEAŞ’ (açılımı: Devlet’ül Irak ve’s Şam) kısaltmasının kullanılması, yazışmalarda açılımın kullanılmasından imtina edilmesi, İngilizce yazışmalarda ise ‘DEASH’ kısaltmasına yer verilmesi Makam tarafından uygun görülmüştür.*”(Güvenç, 2015) ifadesi yer almıştır. Konuya ilişkin olarak, Cumhuriyet gazetesinde yer alan yoruma (Güvenç, 2015) göre ise, genelgeyle hem örgütün orijinal adı değiştirilmiş, hem de uluslararası literatürde olmayan yeni bir kısaltma (DEAŞ) oluşturulmuştur. Bununla birlikte, Dışişleri Bakanlığı (2019c) internet sayfasında “Türkiye’nin Yabancı Terörist Savaşçılarla Mücadelesi” başlıklı bilgilendirmede, hep DAEŞ kullanılmıştır.

Konuya ilişkin olarak “(...) *Can ciğer kuzu sarması olduğumuz yıllarda (...) Suriye Devlet Başkanı'nın adı Esad'dı.. Aramız bozulunca, Suriye'de iç savaş çıkınca, Ankara iç savaşın tarafı olunca Esad bir gecede Esed olmuştu.. (...) IŞİD de DEAŞ oldu..*” diyen Mehmet Tezkan'a (2014) göre ise, bu yaklaşımın başka amaçları da vardır: “(...) *Birincisi; IŞİD palazlanırken Ankara'dan destek gördü iddialarına neşter atmak.. IŞİD'i öldürüp DEAŞ'a geçiş yapılırken, IŞİD üzerindeki spekülasyonları da bitirmek.. İkincisi; IŞİD'in yerine DEAŞ koyarak yabancılaştırmak.. Üçüncüsü; IŞİD yerine DEAŞ diyerek yeni bir örgütmüş havası yaratmak.. Dördüncüsü; IŞİD, DEAŞ yaparak Sünni kesimlerde oluşturduğu sempatiyi kırmak..*” Tezkan'a (2014), net bir biçimde söz konusu örgütün adını değiştirmenin gerçeği değiştirmeyeceğini savunmaktadır: “(...) *Adına ne dersek diyelim; IŞİD geçmişi ve geleceğiyle birlikte kapımızın önünde.. Sınırımızın dibinde.. Adını değiştirebiliriz ama bu gerçeği değiştiremeyiz..*”. Aynı yönde bir görüşe sahip olan Atilla Dorsay (2016) da, tepkisini “*DAİŞ veya DAES deseniz de, İslam sözcüğü kelimenin içinde var. İsmi değiştirerek ondan kurtulamazsınız.*” biçiminde ifade etmiştir.

Bunlara karşılık, Açar, sözü edilen örgüte yeni bir ad önermiştir. Açar, söz konusu örgüt için en doğru adın İŞTÖ (Irak-Şam Terör Örgütü) ya da İLTÖ (Irak-Levant Terör Örgütü) olması gerektiğini belirterek, tartışmaya yeni bir boyut getirmiştir (Sözcü, 2016).

Atay (2017) ise, tartışmalara medya açısından da bakarak, bir örnek olarak *Hürriyet*'i eleştirmiştir: “(...) *Hürriyet'e (...) baktım, üç gün önceki nüshasına (3 Şubat 2017) ve memnuniyetle gördüm ki Cumhurbaşkanı'nın izinde artık 'DEAŞ' kullanımı oturmuş!.. '51 DEAŞ'lı ölü' başlıklı bir haber; içinde 'Suriye'de DEAŞ'ın yok edilmesi...' lafzı geçen Hande Fırat haberi; ve yine 'terör örgütü DEAŞ'a yönelik...' ifadeli Uğur Ergan haberi... Hepsi aynı sayfada 'tutarlıca' karşımızda... Taha Akyol bile daha önce Arapça adın Latin alfabesi üzerinden doğru kısaltması olan DAİŞ kullanımını artık 'DEAŞ' olarak 'düzeltmiş'. O da aynı sayfada... Tebrikler!..*”

Bütün bu tartışmalar, beraberinde bir mutabakatı getirmemiştir. Daha da ilginç olan, bu konuda değişiklik isteyenlerin bile tutarlı olduklarını söylemek mümkün değildir. Zira Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2016 yılı Kurban Bayramı mesajında “DAİŞ” (tccb.gov.tr., 2016), Genelkurmay Başkanı Akar (tsk.tr., 2016) ise 2016 Kurban Bayramı mesajında “DAEŞ” terimini kullanmıştır.

Konuya ilişkin yakın tarihli eleştirilerden biri, 22 Kasım 2017'de, Rusya'nın Soçi şehrinde Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rusya Devlet Başkanı Putin ve İran Cumhurbaşkanı Ruhani'nin yaptığı Suriye zirvesinin hemen öncesinde Rusya'ya giden Esad'ın “*Biz geçmişe bakmak istemiyoruz. Siyasi barış sürecinde isteyen herkesle diyalog kurmaya hazırım.*” demesi üzerine gelmiştir. Zirvenin yapıldığı saatlerde, bir Fransız televizyonuna röportaj veren Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın'ın, Türkiye'nin Suriye politikasının temel ilkelerinden birinin Suriye'yi bir arada tutmak olduğunu ifade etmesini Özkök (2017), “*Suriye'nin toprak*

bütünlüğünü kim sağlayabilir? Sizce Esad'dan başka bir ihtimal varmı... Durum böyleyse, İbrahim Kalın'a şu soruyu soracağım. 'O zaman Fransız TV'sine verdiğiniz mülakatta durup dururken, niye ondan yine 'Esed' diye söz etmeye başladınız?' ifadeleriyle eleştirmiştir. Özkök (2017), Kalın'a yönelik olarak *"Acaba o televizyona konuşmadan önce Esad'ın Moskova ziyaretinden ve orada söylediği sözlerden haberdar olsaydı, yine Esed der miydi?"* demiştir. Özkök'ün bu ifadeleri, siyasette tek bir harf değişikliğinin hiç de küçümsenecek bir hareket tarzı olmadığını göstermektedir.

Merve Şebnem Oruç (2017) da, "Arapça'daki söyleyişine en yakın hali olduğu için ben Daiş demeyi tercih ediyorum" diyerek, konuya bakışını ifade etmiştir: "Nasıl ki IŞİD, Türkçe'de 'Irak ve Şam İslam Devleti'nin baş harflerinden oluşan kısaltması ve Batı'da kullanılan ISIS kelimesi aynı ifadenin İngilizce kısaltmasıysa, Türkçede DAİŞ (Daeş/Deaş) olarak telaffuz ettiğimiz kelime de, Arapçası 'El Devle el İslamiye fil Irak ve'l Şam' olan aynı ifadenin Arapça kısaltmasının Latin alfabesiyle yazılışı. Arapça'daki söyleyişine en yakın hali olduğu için ben Daiş demeyi tercih ediyorum." (Oruç, 2017).

Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, ABD Dışişleri Bakanı John Kerry ve Avustralya Başbakanı Tony Abbott'un, "DAİŞ" kelimesini uluslararası alanda ilk zikredenler olduklarını belirten Oruç (2017), bununla birlikte, bu kişilerin bu kelimeyi kullanmakta da ısrarcı olmadıklarını söylemektedir. Oruç (2017), yaşanan durumu ise şöyle özetlemektedir: "Daiş'e 'Daiş' diyerek onları söylem olarak da hedef tahtasına oturtmaya devam eden ve bu konuda inat eden bir tek Recep Tayyip Erdoğan oldu; bu inat sayesinde Türkiye'de Daiş/Deaş/Daeş gibi terör örgütünü rahatsız eden kelime Ak Parti'yi destekleyenler arasında yaygınlaştı ve yerleşti. Ancak buna da Türkiye'deki muhalefet ve Erdoğan muhalifleri karşı çıktı."

Fakat her nedense Oruç, yazısının başlığında, Cumhurbaşkanı Erdoğan gibi DEAŞ demeyi değil, "Daeş" demeyi tercih ederek, yazısının başlığını "Neden IŞİD değil de Daeş diyoruz?" biçiminde belirlemiştir. Bununla birlikte, daha da ilginç bir biçimde, bütün yazısında "DAİŞ" kelimesini kullanmıştır.

Sonuç

Konuya ilişkin tartışmalar hakkında, iki basit ve kısa saptama yapmak mümkündür. Birinci olarak, Türkiye'de yapılan tartışmaların, Türkiye dışında yapılanlardan ve Türkiye'nin dışarıyla yaptıklarından daha fazla olduğu söylenebilir ki, bu ilginç bir durumdur.

İkinci olarak ise, dili bu biçimde kullanmanın, sonucu beklenen biçimde değiştirdiği pek söylenemez; Dile müdahaleler, kelimelerle oynamalar istenilen sonuçları vermemiştir. Bütün bu zorlamalara karşın, örneğin, 2019 yılı itibarıyla, iktidara yakın gazetelerde bile (Sabah, 2019 ve Milliyet, 2019), -Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın tercih ve dikte ettiği biçimde DEAŞ değil- DAEŞ biçiminde kullanımlar söz konusudur.

Toplumların farklı dillere sahip olması, doğal olarak aralarındaki iletişimi zorlaştıran bir unsurdur. Bununla birlikte, dilin siyasal saiklerle bilinçli olarak farklılaştırılması bile rastlanılabilen bir durumdur. Toplumsal konularda spekülasyon yapmak anlamlı ve doğru değildir, fakat herhalde söylenebilir ki, dünyadaki bütün insanlar aynı dili konuşsalar, aralarındaki sorunların bir kısmını yaşamazlardı.

Dilin “bölücü” özelliği olmasına karşın, ulus ve ulus-devlet temelinde “birleştirici” bir özelliği de vardır. Bu anlamda, dünyanın en kadim kavimlerinden biri olan Türklerin binlerce yıllık tarihlerinde, dinleri dâhil kimliklerine dair birçok unsur değişikliğe uğrarken, dilleri (konuşma dili) hemen hiç değişmemiştir. Bu bağlamda da Türkçenin, Türkleri bu kadar uzun süre bir arada tutan ve son yüzyılda modern anlamda uluslaşmalarını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ulus-devlet olmasını sağlayan en önemli unsur olduğu söylenebilir.

Dilin, güçlü bir egemenlik ifadesi ve aracı olarak da önemli bir işleve sahip olması, dış politika açısından tartışma yaratabilmektedir ki, bu Türk dış politikası için de geçerlidir.

Hayatın, ihtiyaç olduğu zaman, kelimeleri ortaya çıkarması ve biçimlendirmesi doğaldır ve bu zaten genel olarak böyledir. Ancak, kelimelerin hayati biçimlendirdiği bir duruma dönüşmesi, yani kelimelerin esiri olmak, anlamlı ve sağlıklı değildir. Kelimeler, siyaset açısından da anlam taşırlar; ancak siyaset, kelimelere indirgenemeyecek kadar da önemli ve büyük bir olgudur. Durum böyle olmakla birlikte, Türkiye’de bazen tek bir kelime üzerinde(n) büyük tartışmalar yaşanmakta, kelimelerden bile medet umulmakta, onlara gereğinden fazla anlam yüklenmektedir. Bu, bir nebze kabul edilebilirse de, öte yandan, bazen değil tek kelimenin, tek bir harfin bile kriz yarattığı da bir gerçektir. Bazen, bir harf bile, “hısım” iken “hasım” olunmasına neden olabilmektedir. Türkiye, dış politikasında da zaman zaman böyle durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ancak, her zaman yoğun ve zor bir gündeme sahip olan Türkiye’nin, dış politikasında, tek bir kelime, hatta bir harf yüzünden yeni sorunlarla ve krizlerle karşı karşıya kalması pek de rasyonel değildir. Öte yandan, tüm devletlerin olduğu gibi Türkiye’nin de vazgeçemeyeceği ve ulusal çıkarları açısından hayati olan bazı konularda ödün vermemesi, fakat bu noktada dengeli ve makul bir yaklaşımla hareket etmesi de, sağlıklı bir dış politika açısından bir zorunluluktur.

Extended Abstract

Language is one of the essential tools in politics. For this reason, as in the case of interhuman communication, the language is a basic element for states in expressing themselves. It is the fact that having different languages not only complicates the interaction among societies but also creates problems. The language used by states in their foreign policies is also essential elements to implement their policies and achieve their goals. For their foreign policy purposes, it is believed that the language used by the states is original or should be so. To that end, the language is sometimes differentiated,

and even different formats, contents, and meanings are ascribed to words.

In Turkish foreign policy, the problems can be seen because of various attempts to call some names differently. In this sense, there have been discussions on words in recent years. These debates are sometimes experienced as a result of *changing the name, naming it differently, labelling it in a negative manner, pronouncing the name differently, not-to-mention the name*, and especially *naming*, which is the means and statement of sovereignty. In this context, it is also possible to say that changing the name of a person, an event, a situation, naming it differently, or recalling it as a negative notion are tactics used in foreign policy as well as in domestic politics.

In this study, two cases are examined. The first is the discussion on what the Syrian President's surname is, or how it should be pronounced. The debate on his surname was started in 2012 when Recep Tayyip Erdoğan, President of the Republic of Turkey, pronounced it as "Esed" during his term in the office of the Prime Minister. Afterwards, subsequent prime ministers, ministers, deputies from the ruling party, state institutions such as TRT, AA (Anadolu Agency) and the media organisations close to the ruling party started to pronounce the word in the same way. Nevertheless, the opposition argued that once the relations between Turkey and Syria were good, "Esad" was used, but once the relations between the two countries were worsened, "Esed" was preferred. The most interesting aspect of "Esad" debate is that it experienced in Turkey despite its connection with foreign policy.

The other discussion is related to the name of the terrorist organisation called "İŞİD", the short-term of Islamic State of Iraq and al-Sham. The so-called "İŞİD" debate has created a serious agenda for that time, albeit in Turkey. As of today, this debate is no longer in question. Although the debate mostly occurred between government and opposition in Turkey, it had an external characteristic as well. However, the discussions did not follow the course that Turkey appeared as the only one side of the debate. There have been low-level discussions on the subject in the international environment as well.

The terrorist organisation is known as "İŞİD" has been recognised with this name in the international environment and Turkey in general in the beginning. Later, the abbreviation of this terrorist organisation was named and mentioned in different forms such as "DEAŞ", "DAEŞ", or "DAİŞ". This different naming has become so important that it has been a serious determinant of foreign policy. However, public debate has gained an increasingly popular dimension over time but occurred as meaningless and unnecessary content.

The main objection to the use of "İŞİD" is the existence of the word Islam in it. President Erdoğan, who had previously used the term "İŞİD", started to use the term "DEAŞ" since 2014 as he was against the connotation of the terrorist organisation with Islam. Then, the General Staff of and Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Turkey began to use the term "DEAŞ". Later on, a large section of the

media and columnists, especially those who close to the ruling party, acted in the same way and started to avoid using "İŞİD". In addition to the official institutions, many media organisations and members of the media have tried not to use the word "İŞİD". Using a single abbreviation instead of "İŞİD" could not be achieved and words like "DEAŞ", "DAEŞ", or "DAİŞ" appeared.

In the context of these two examples, it is possible to make two inference related to the subject. First, the debates experienced in Turkey are pointless and unnecessary since they are foreign policy issues. Secondly, it is a fact that it is not possible to developing policies and achieving political goals by using words.

Turkish is the most important factor since it has bound Turks, one of the most ancient nations in the world, over thousands of years throughout their history and served them to obtain the national identity and help the Republic of Turkey to emerge as a nation-state in the modern sense. Functioning as a powerful means and reflection of sovereignty, language can create a debate over foreign policy, which is also true for Turkish foreign policy.

Words also have a meaning in terms of politics; however, politics is an essential and significant phenomenon that cannot be reduced to words. While it is the case, the great debates sometimes take place in Turkey on a single word, even hope was attached to the power of the words, and another meaning was attributed to them. It is not rational that Turkey, which has already a heavy foreign policy agenda, confronts with new problems and crises because of a single word, or even a single letter. Still, Turkey cannot abandon and make concessions on some issues that are vital for its national interest, but it is inevitable to act with a balanced and reasonable approach.

Kaynakça

- Akparti.org.tr. (2019).
<https://www.akparti.org.tr/media/277004/cep-boy-tu-zu-k-2019.pdf>
- Albayrak, H. (2019). Esad niye Esed oldu? Erişim:
<https://www.timeturk.com/esad-niye-esed-oldu/yazar-1017957>
- Atay, T. (2017). DEDAŞAŞIŞ mi, DADEAŞİŞEŞ mi? Cumhuriyet.
- Başaran, E. (2013). Pekeke dedin-demedin. Erişim:
<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ezgi-basaran/pekeke-dedin-demedin-1131696/>
- BBC. (2014). Erdoğan: "Peşmergenin Kobani"ye geçişini biz teklif ettik. Erişim: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/10/141022_erdogan_abd_kobani
- Belge, M. (2012). Tarih Boyunca Yemek Kültürü, 12. B. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Birand, M. A. ve Yalçın, S. (2001). The Özal/Bir Davanın Öyküsü. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.

- Bora, T. (2018). Zamanın Kelimeleri. İstanbul: Birikim Kitapları.
- Bölükbaşı, D. (2011). Dışışleri İskelesi. İstanbul: Doğan Kitap Yayınları.
- Çiriş, Ö. (2009). Güroymak'ta "Norsin" heyecanı. Erişim: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/guroymakta-norsin-heyecani-12250407>
- Demokrathaber.com. (2015). TSK İŞİD'in ismini değiştirdi! Erişim: <https://www.demokrathaber.org/guncel/tsk-isidin-ismini-degistirdi-h43048.html>
- Dışışleri Bakanlığı. (2019a). PKK. Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/pkk.tr.mfa>
- Dışışleri Bakanlığı. (2019b). Suriye'nin Siyasi Görünümü. Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/suriye-siyasi-gorunumu.tr.mfa>
- Dışışleri Bakanlığı. (2019c). Türkiye'nin Yabancı Terörist Savaşçılarla Mücadelesi. Erişim: http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-yabanci-terorist-savascilarla-mucadelesi.tr.mfa
- Dışışleri Bakanlığı. (2019d). Türkiye-Suriye Siyasi İlişkileri. Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri.tr.mfa>
- Dışışleri Bakanlığı. (2019e). Ülke Künyesi: Katar Devleti. Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/katar-kunyesi.tr.mfa>
- Dışışleri Bakanlığı. (2019f). Ülke Künyesi: Mısır Arap Cumhuriyeti. Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/misir-kunyesi.tr.mfa>
- Dışışleri Bakanlığı. (2019g). Ülke Künyesi: Suriye Arap Cumhuriyeti. Erişim: <http://www.mfa.gov.tr/suriye-kunyesi.tr.mfa>
- Dorsay, A. (2016). DAİŞ, DEAŞ, DAES... Hay dilinizi eşsek arısı soksun!... Erişim: <https://t24.com.tr/yazarlar/atilla-dorsay/dais-deas-daes-hay-dilinizi-essek-arisi-soksun,13757>
- El, K. (2012). Esad neden Esed oldu? Erişim: <http://www.gazetevatan.com/esad-neden-esed-oldu--492901-gundem/>
- Engin, A. (2012). Esat Değil Esed. Erişim: <https://t24.com.tr/yazarlar/aydin-engin/esat-degil-esed,5345>
- Engin, A. (2015). Esed'e Esed dedim pişman oldum... Erişim: http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/376589/Esed_e_Esed_dedim_pisman_oldum....html
- Engin, A. (2016). Pekeke, affedersiniz Pekaka. Erişim: http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/461368/Pekeke_affedersiniz_Pekaka.html
- Fischer, S. R. (2017). Dilin Tarihi. 4. B., çev. Muhtesim Güvenç, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gazeteciler.com. (2012). "Esad" mı "Esed" mi polemiginde son noktayı AA koydu. Erişim: <http://www.gazeteciler.com/haber/esad-m-esed-mi-polemiinde-son-noktay-aa-koydu/206930>

- Gazetemanifesto.com. KCK: Rojava adını doğru bulmuyoruz. (2016).
Erişim: <http://gazetemanifesto.com/2016/07/30/kck-rojava-adini-dogru-bulmuyoruz/>
- Güller, M. A. (2011). PeKeKe mi, PeKaKa mı? Erişim: <https://www.aydinlik.com.tr/arsiv/mehmet-al-gueller-pekeke-mi-pekaka-m>
- Güvenç, D. (2015). Dışişleri Erdoğan'a uydu. Cumhuriyet.
Haberturk.com. (2012). CHP'li İnce, çok sert! Erişim: <http://www.haberturk.com/gundem/haber/735992-chpli-ince-cok-sert>
- Hürriyet.com.tr. (2004). "PeKaKa" değil "PeKeKe". Erişim: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/pekaka-degil-pekeke-259290>
- İnternethaber.com. (2014). Kobani mi ayn el arab mı. Erişim: <https://www.internethaber.com/kobani-mi-ayn-el-arab-mi-atalay-kizdirdi-728970h.htm>
- İnternethaber.com. (2015). IŞİD'e "DAEŞ" demenin cezası... Erişim: <https://www.internethaber.com/iside-daes-demenin-cezasi-765153h.htm>
- Khalidi, A. (2018). Kobani is not Kurdish, Erdogan declares at Chatham House. Erişim: <http://www.kurdistan24.net/en/news/76526965-7314-420a-a47d-12a32efa18b>
- Kılınç, T. (2017). Esad, nasıl Esed oldu? Erişim: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/tahakilinc/esad-nasil-esed-oldu-2041560>
- Milliyet.com.tr. (2014). IŞİD: Tek örgüt 10 farklı isim. Erişim: <http://www.milliyet.com.tr/isid-tek-orgut-10-farkli-isim/dunya /detay/1965988/default.htm>
- Milliyet.com.tr. (2016). Dışişleri Bakanlığı'ndan Suriye rejimine kınama. Erişim: <http://www.milliyet.com.tr/disisleri-bakanligi-ndan-suriye-siyaset-2316378/>
- Milliyet.com.tr. (2019). DAEŞ'in toprağı kalmadı. Erişim: <http://www.milliyet.com.tr/daes-in-topragi-kalmadi--dunya-2828923/>
- Muhtar, R. (2015). AK Parti değil AKP demeye devam ediyorum... Erişim: <http://www.gazetevatan.com/reha-muhtar-880714-yazar-yazisi-ak-parti-degil-akp-demeye-devam-ediyorum-/>
- Odatv.com. (2013). Erdoğan Toprak: Esed yeniden Esad olacak. Erişim: <https://odatv.com/esed-yeniden-esad-olacak-2510131200.html>
- Oktay, E. (2017). TFF, "Arena"ları "Stadyum" olarak değiştirdi. Erişim: <https://www.aa.com.tr/tr/futbol/tff-arenalari-stadyum-olarak-degistirdi/827561>

- Oruç, M. Ş. (2017). Neden IŞİD değil de Daeş diyoruz? Erişim: <https://www.yenisafak.com/yazarlar/mervesebnemoruc/neden-isid-degil-de-daes-diyoruz-2035393>
- Önderoğlu, E. (2009). “PeKeKe” Diyen Günlük Gazetesi İki Ay Kapatıldı, Erişim: <https://m.bianet.org/bianet/ifade-ozgurlugu/115085-pekeke-diyen-gunluk-gazetesi-iki-ay-kapatildi>
- Özcan, İ. (2016). Yer, mekân ve kamusal yapı isimleriyle oynamak. Milliyet.
- Posta.com.tr. (2014). Erdoğan “IŞİD” demedi “DEAŞ” dedi. Erişim: <https://www.posta.com.tr/erdogan-isid-demedi-deas-dedi-251412>
- Sabah.com.tr. (2015). Erdoğan istedi, IŞİD’in adı DEAŞ oldu” Erişim: <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/01/07/erdogan-istedi-isidin-adi-deas-oldu>
- Sabah.com.tr. (2019). Trump DAES’in yenildiğini ilan edecek. Erişim: <https://www.sabah.com.tr/amerika/2019/02/05/trump-daes-in-yenildigini-ilan-edecek>
- Sanchez, R. (2017). ISIL, ISIS or the Islamic State? Erişim: <https://edition.cnn.com/2014/09/09/world/meast/isis-isil-islamic-state/index.html>
- Sözcü.com.tr. (2016). IŞİD’in ismi yine tartışma konusu. Erişim: <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/isidin-ismi-yine-tartisma-konusu-1364603/>
- Sözcü.com.tr. (2019). Son dakika... Erdoğan’dan güvenli bölge için flaş çıkış. Erişim: <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/cumhurbaskani-erdogan-akp-grubunda-konusuyor-2-3131951/>
- Stern, J. ve Berger, J. M. (2015). ISIS The State of Terror. London: William Collins.
- Şahin, A. (2015). Yılların Rus salatası Türkiye’de neden bir anda Amerikan salatası oluverdi? Erişim: <http://www.fortuneturkey.com/yillar-in-rus-salatasi-turkiyede-neden-bir-anda-amerikan-salatasi-oluverdi-8357>
- Taştekin, F. (2014). Ne ‘Ayn’ı gördüm ne ‘Arab’ı! Bırakın Kobani kalsın! Erişim: <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/fehim-tastekin/ne-ayni-gordum-ne-arabi-birakin-kobani-kalsin-1227432/>
- Tccb.gov.tr. (2016). Kurban Bayramı Mesajı. Erişim: <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/51307/kurban-bayrami-mesaji.html>
- Tezkan, M. (2014). IŞİD’di, Durduk Yerde DEAŞ Oldu. Milliyet.
- Tr.sputniknews.com. (2016). Rusya, Türkiye ve İran’ın ortak Suriye bildirisinin tam metni yayınlandı. Erişim:

<https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201612211026428478-rusya-turkiye-iran-suriye-ortak-bildiri/>

Tsk.tr. (2016). Sayın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hulusi Akar'ın Kurban Bayramı Mesajı (12 Eylül 2016). Erişim: http://www.tsk.tr/Mesaj/Mesaj_03

U.S. Embassy and Consulates in Turkey (2018). Statement by the President on Armenian Remembrance Day 2018. Erişim: <https://tr.usembassy.gov/statement-by-the-president-on-armenian-remembrance-day-2018>

Wikipedia. (t.y.). Kobani. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kobani>

Yalçın, S. (2014). Ayn el Arap. Erişim: <http://www.sozcu.com.tr/2014/yazarlar/soner-yalcin/ayn-el-arap-613043/>

Yeni A. (2014). Erdoğan IŞİD'e neden DEAŞ dediğini açıkladı. Erişim: <https://www.yeniakit.com.tr/haber/erdogan-iside-neden-deas-dedigini-acikladi-34767.html>

Zeyrek, D. (2018). Bir Soğuk Savaş klasiği: Cadde ismi değiştirmek. Erişim: <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/deniz-zeyrek/bir-soguk-savas-klasigi-cadde-ismi-degistirmek-40743493>

¹Bu düzeyde olmasa da, kelimelerin, neredeyse bir “masumiyet karinesi” olarak kullanılması bile söz konusudur. Yirminci yüzyılın başında, bütün dünyada adı “savaş bakanlığı” ya da benzeri olan bütün birimlerin, bugün “savunma bakanlığı” adını taşımaları, bu anlamda çarpıcı bir örnektir. Örneğin, son yüzyılda, Birleşik Krallık'daki “The War Office” “The Ministry of Defence”, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki “War Department” “Department of Defence”, Osmanlı Devleti'ndeki “Harbiye Nezâreti”, Türkiye Cumhuriyeti'nde “Millî Savunma Bakanlığı” haline gelmiştir. Kelimelere bakılacak olursa, hiç kimse savaşmamaktadır(!), herkes savunma durumundadır.

² Birand ve Yalçın'ın (2001) birlikte yazdıkları kitabın adının *The Özel* olması, herhalde bu duruma bir göndermedir.

³Boğaziçi Köprüsü'nün adının *15 Temmuz Şehitler Köprüsü* olarak değiştirilmesini, yeni adın tutmayacağını iddia ederek, genel olarak Türkiye'deki yer, mekân ve kamusal yapılarının adlarının değiştirilmesini eleştiren bir görüş olarak bkz. Özcan (2016).

⁴ Özel Kuvvetler Komutanlığı mensubu astsubay Ömer Halisdemir, 15 Temmuz'da şehit olmasına karşın, darbe girişiminin başarısız olması yönünde olayların seyrini değiştiren kişilerden biri olmuştur. Memleketinin Niğde olması nedeniyle de adı bu ildeki üniversiteye verilmiştir.

⁵Fahreddin Paşa (1868-1948), Birinci Dünya Savaşı'nın son zamanlarında, tarihe geçecek biçimde Medine'yi savunmuştur.

⁶Cadde ve sokak adları değiştirmek, Türkiye'ye özgü değildir, başka ülkelerde de örnekleri olan bir dış politika tavrıdır. Deniz Zeyrek (2018), bu değiştirmelerin yapıldığı günlerde, konuya ilişkin dünyadan çeşitli örnekler vermiştir:

“Geçen hafta Moskova’da ABD Büyükelçiliği’nin yanındaki bir sokağın isminin ‘Kuzey Amerika Çıkmazı’ olarak değiştirilmesi önerildi. Öneri sağıcı Rus milletvekili Mikhail Degtyaryov’dan geldi.

Ocak ayının başında ABD’nin başkenti Washington’da da benzer bir olay yaşandı. Şehir Konseyi, Wisconsin Avenue’da Rusya Büyükelçiliği’nin bulunduğu bölümün adını Boris Nemtsov Plaza olarak değiştirdi. Rus muhalefetinin önemli isimlerinden biri olan Nemtsov, 2015’te Kremlin yakınlarında öldürülmüştü.

1980’lerde Soğuk Savaş döneminde, Rusya, Nobel ödüllü nükleer fizikçi Sakharov’u tutuklayınca ABD yönetimi Washington’daki Rus Büyükelçiliği’nin önündeki alana Sakharov Plaza ismini vermişti.

ABD’de Çin Büyükelçiliği’nin olduğu sokağa Çinli muhalif Liu Xiaobo’nun ismi verilmek istenmişti. Çinliler anında misilleme yapmış, Pekin’deki ABD Büyükelçiliği’nin isminin, ABD’nin gizli belgelerini ifşa eden Edward Snowden’a atıfla ‘Snowden’ olarak değiştirilmesini tartışmaya açmıştı.

İrlanda Kurtuluş Örgütü (IRA) üyesi Bobby Sands açlık grevinde ölünce, Tahran’da ünlü İngiliz politikacı Winston Churchill’in ismi İngiliz Büyükelçiliği’nin bulunduğu sokaktan alınmıştı.

Tahran yönetimi Suudi Arabistan Büyükelçiliği’nin bulunduğu caddeye de Suudi Arabistan’ın öldürdüğü Şii din adamı Şeyh Nimr al Nimr’in ismini vermişti.

Vietnam Savaşı sürerken Hindistan bir sokağa ABD ile savaşan Vietnamluların lideri Ho Şi Minh’in ismini vermişti.

Bu liste uzayıp gider. New York Times gazetesi 14 Mart günü ‘Provokatif sokak isimleri Soğuk Savaş pratiklerini çağırıyor’ başlıklı haberinde, yakında Rusya’da sokaklara Kim Jong-un (Kuzey Kore), Fidel Castro (Küba), Muammer Kaddafi (Libya), Saddam Hüseyin (Irak) gibi ABD ile hep çatışmış liderlerin isimlerinin verilebileceğine, benzer adımların başka ülkelerde de artabileceğine dikkat çekiyor.”

⁷Today we commemorate the Meds Yeghern, one of the worst mass atrocities of the 20th century, when one and a half million Armenians were deported, massacred, or marched to their deaths in the final years of the Ottoman Empire. We call the horrific events of 1915 and grieve for the lives lost and the many who suffered. (U.S. Embassy and Consulates in Turkey, 2018).

⁸Bu konuda bir eleştiri için bkz. Taştekin (2014).

⁹ Adalet ve Kalkınma Partisi’nin, parti tüzüğü’nün üçüncü maddesine göre, kısaltılmış adı AK Parti’dir (akparti.org.tr, 2019). Bu çalışmada da, bu kısaltma kullanılmıştır.

¹⁰ PKK, tek bir adla anılmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’na göre “Abdullah Öcalan’ın lideri olduğu KCK, PKK ile aynı örgüttür. KCK İran’da PJAK, Irak’ta Tavgari Azadi, Suriye’de de PYD/YPG olarak adlandırılmaktadır.” (Dışişleri Bakanlığı, 2019a)

¹¹ Bu konudaki değişik zamanlardaki tartışmalar için bkz. örneğin, Güller, (2011), Başaran (2013) ve Engin (2016).

¹²“Rejim Devlet Başkanı Beşar Esad, Regim Başbakanı İmad Kamış, Regim Dışişleri Bakanı Velid Muallem” (Dışişleri Bakanlığı, 2019g).

---

¹³Suriye’de yaşananlar, dünyada ve Türkiye’de “savaş”, “iç savaş”, “devlet terörü”, “rejimin muhalifler üzerindeki baskısı”, “rejim ile muhalifler arasındaki çatışma”, “rejim şiddeti”, “rejim şiddetinin yol açtığı kıyım” gibi çeşitli biçimlerde adlandırılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ise, başkaları tarafından pek de kullanılmayan bir biçimde, “ihtilaf” kelimesini kullanmayı tercih etmektedir. İhtilaf, TDK Büyük Türkçe Sözlük’te “ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık” anlamlarına gelmektedir.

¹⁴Bu kullanımlar için örneğin bkz. Dışişleri Bakanlığı (2019b) ve Dışişleri Bakanlığı (2019g).

¹⁵Bkz. Sternve Berger (2015: 8-11); Sanchez, (2017).

Department of
International
Relations

Uluslararası
İlişkiler Bölümü

26
uluslararası
ilişkiler
bölümü
1993
.yıl